

Mölndals stad, Stadsbyggnadsförvaltningen
planexploatering@molndal.se

Förslag till översiktsplan (ÖP) för Mölndals kommun

Handlingar daterade 2022-01-11 reviderad 2022-02-02

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsstadium.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,¹
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 20 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Försvarmakten, Post- och telestyrelsen (PTS), Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut (SGI), Svenska Kraftnät och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

¹ Översiktsplanen innehåller inga förslag på områden för LIS.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Översiktsplanen är bra upplagd med avstamp i mål på olika nivåer för att sedan via inriktning, strategier och planeringsprinciper landa i ett förslag till mark- och vattenanvändning för kommunen. Planeringsprincipernas syfte är att underlätta avvägningar mellan intresseområden och de ska vara vägledande för hur den önskvärda mark- och vattenanvändningen ska uppfyllas, såväl för utveckling som för bevarande. De fungerar delvis för det, men för vissa av de frågor som Länsstyrelsen bevakar särskilt ger planeringsprinciperna för vag vägledning.

Länsstyrelsen bedömer, utifrån översiktsplanens förslag till mark- och vattenanvändning, att påtaglig skada på riksintressen i stort kan undvikas. Men när det gäller riksintressen för friluftsliv och Natura 2000 behöver översiktsplanen bättre beskriva konsekvenser och hur riksintressena ska hanteras i efterföljande planering och beslut. Det behövs eftersom kommunen i några fall föreslår förändringar inom eller i direkt närhet till områden av riksintressena, utan att tillräckligt beskriva påverkan, konsekvenser och hur riksintresset ska tillgodoses.

Länsstyrelsen bedömer att det inte på ett tillräckligt tydligt sätt framgår hur det som föreslås medverkar till att MKN vatten enligt 5 kap. MB följs.

Länsstyrelsen bedömer att det inte tillräckligt tydligt framgår hur den föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på ett lämpligt sätt när det gäller mellankommunalt viktiga grönstråk.

Utifrån nu kända förutsättningar kan Länsstyrelsen inte utesluta att det som föreslås i planen kommer att medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning och erosion att det i ett senare planeringsskede kan ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det gäller framförallt utifrån risken för översvämning, geotekniska risker och risken för olyckor med transport av farligt gods.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Det är av stor betydelse att kommande planer, lov och tillståndsärenden med mera remitteras Försvarmakten enligt vad som framgår i senaste beslut om riksintresseanspråk för totalförsvarets

militära del.² Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess där inget kan redovisas öppet på en karta.

I översiktsplanen finns överlappande intressen för natur- och friluftsliv inom Sisjöns skjutfält och tillhörande påverkansområdet för buller eller annan risk. Delar av området är av riksintresse för friluftsliv, men riksintresse för totalförsvaret ska alltid ges företräde vid en eventuell intressekonflikt. Det behöver framgå av översiktsplanen.

Även områdesskydd med begränsande föreskrifter och förbud så som naturreservat, Natura 2000-områden med mera över övnings- och skjutfält kan på kort eller lång sikt medföra begränsningar för Försvarsmaktens verksamhet och således riskera att påtagligt skada riksintresse för totalförsvarets militära del.

Vad gäller översiktsplanens redovisning av riksintressen för totalförsvarets militära del redovisas de i stort korrekt, men för att texten och redovisningen i översiktsplanen ska bli helt korrekt se Försvarsmaktens yttrande.³

Natura 2000

Kommunen föreslår ett nytt verksamhetsområde vid Lindomemotet. Strax öster om området ligger Natura 2000-området Sandsjöbacka.⁴ Det går utifrån nu kända förutsättningar inte att helt utesluta en risk för påverkan av miljön i Natura 2000-området. Risk för påverkan beror till stor del på vilken typ av verksamhet som etableras i området.

Det krävs tillstånd enligt 7 kap 28§ a miljöbalken för att vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även om åtgärden sker utanför Natura 2000-området.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen bedömer, utifrån översiktsplanens förslag till mark- och vattenanvändning, att påtaglig skada på riksintressen för naturvård kan undvikas. I kommunen finns tre områden av riksintresse för naturvård. Kommunen föreslår inga direkta mark- och vattenförändringar i områdena, bortsett från en järnvägskorridor för ny stambana Göteborg–Borås genom riksintresse för naturvård Hålsjön.⁵ Trafikverket har i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) redan bedömt att eftersom järnvägen där i så fall hamnar i tunnel så innebär det inte påtaglig skada på riksintresset för naturvård. Länsstyrelsen gör ingen annan bedömning i detta skede.

² FM2021-25290:1.

³ Yttrande daterat 2022-03-03.

⁴ Området är också av riksintresse för friluftsliv och naturvård.

⁵ NRO 24164, Hålsjön.

Friluftsliv (3 kap. 6 § MB)

Kommunen föreslår vissa förändringar inom områden av riksintresse för friluftsliv, utan att samtidigt beskriva påverkan, konsekvenser och hur riksintresset ska tillgodoses. Länsstyrelsen ser ett behov av att kommunen i översiktsplanens utvecklar hur ett visst riksintresse på en viss plats ska tillgodoses.

Vid Södra Långevattnet i nordvästra kanten av riksintresseområdet *Rambo mosse och Hårsjön* föreslår kommunen ett område för besöksnäring. Det är otydligt vad kommunen avser att utveckla för besöksnäring på platsen, men i området finns värden för friluftslivet, inte minst Bohusleden. Översiktsplanen föreslår också ett område som framtida markreserv, som till viss del går in i samma riksintresseområde. Även i denna del går Bohusleden. Kommunen behöver redogöra för eventuell påverkan och konsekvenser för riksintresset.

Järnvägskorridorerna för en ny stambana Göteborg–Borås går också genom riksintresse för friluftsliv *Rambo mosse och Hårsjön*. Precis som för riksintresse för naturvård har Trafikverket i MKB redan bedömt att eftersom järnvägen där kommer att gå i tunnel så innebär det inte påtaglig skada på riksintresset för friluftsliv. Länsstyrelsen gör ingen annan bedömning i detta skede.

När det gäller *Änggårdsbergen, Slottsskogen, Fässbergsdalen* kan flera olika förslag i översiktsplanen komma att påverka området i Fässbergsdalen på något sätt. Det handlar bland annat om förslag på områden för bostäder, verksamheter och vägar. Fässbergsdalen är viktigt för riksintresset för att säkerställa ett grönt stråk mellan Änggårdsbergen och Sandsjöbackaområdet. Eftersom grönstråket är smalt är det mycket känsligt för ytterligare ianspråktagande av grönområden. Barriärskapande verksamheter så som vägar nämns särskilt i värdebeskrivningen som en åtgärd som kan skada områdets värden. Risk för påtaglig skada på riksintresset kan därför inte uteslutas.⁶

Kommunen föreslår ingen förändrad mark- och vattenanvändning inom riksintresseområdena *Hassungared, Rådasjön med Gunnebo* och *Sandsjöbacka*. Länsstyrelsen bedömer att riksintressena tillgodoses.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att riksintressena för kulturmiljövård tillgodoses.

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att riksintressena för kommunikationer tillgodoses.

⁶ Se också Mellankommunal frågor nedan.

Vattenförsörjning (3 kap. 8 § MB)

Kommunen behöver komplettera översiktsplanen med en redovisning av hur riksintresse för vattenförsörjning ska tillgodoses. Det saknas helt i översiktsplanen. Kommunen berörs av riksintresset för Göteborgs Stads dricksvattenanläggningar.⁷

Miljökvalitetsnormer

Länsstyrelsen bedömer att det inte på ett tillräckligt tydligt sätt framgår hur det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

När det gäller MKN vatten står det i översiktsplanen att kommunen arbetar med olika åtgärder och underlag fortlöpande tas fram, men det är oklart vilka åtgärder det handlar om. Inte heller av översiktsplanens miljökonsekvensbeskrivning framgår hur konsekvenser av förslagen mark- och vattenanvändning kan undvikas, utan bara att det kräver en medveten planering i områden där MKN kan påverkas och att det är en utmaning att förtäta på ett hållbart sätt. Länsstyrelsens anser att kommunen i översiktsplanen behöver redovisa tydligare strategier för hur påverkan på vattenförekomsternas status kan undvikas och hanteras i efterföljande planering och beslut.

När det gäller MKN för luft vill Länsstyrelsen uppmärksamma kommunen på att miljökvalitetsnormerna för luft inom några år kan komma att bli skarpare än i dag.⁸ Det kan vara bra att kommunen beaktar det i det kommande fördjupningsarbete gällande buller och luftkvalitet som kommunen flaggar för i översiktsplanen.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att det inte tillräckligt tydligt framgår hur den föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på ett lämpligt sätt när det gäller mellankommunalt viktiga grönstråk.

Det finns konkurrerande och motstående markanspråk som behöver tydliggöras. Översiktsplanen innehåller planeringsprinciper om hänsyn till grönkilarna, men samtidigt finns förslag på bebyggelseutveckling som riskerar att äventyra mellankommunala stråk och samband av betydelse för människor(rekreation), djur och växtliv.

⁷ [Havs- och vattenmyndighetens beslut om utpekande av områden av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning - Göteborgs stads dricksvattenanläggningar.](#)

⁸ I september 2021 publicerade WHO uppdaterade riktlinjer med lägre nivåer av luftföroreningar än tidigare. Orsaken är att det nu finns ännu starkare vetenskapliga bevis för att luftföroreningar påverkar hälsan negativt vid lägre koncentrationer än vad man tidigare förstått. EU-kommissionen har påbörjat ett arbete med att se över luftkvalitetsdirektivet och ett nytt direktiv kan vara på plats år 2023–2025. Detta innebär att Sverige behöver genomföra de nya gränsvärdena i luftkvalitetsförordningen år 2025–2027.

Fässbergsdalen är särskilt känsligt för ytterligare exploatering eftersom grönstråket där är smalt.⁹ Att den tidigare planerade ekodukten inte finns utpekad i översiktsplanen gör att planering i området är komplicerad utifrån intresset att stärka och bevara den gröna kilen. Även i kommunens norra del mot Göteborg och Delsjöområdet finns ett i översiktsplanen utpekad viktigt grönstråk som kolliderar med föreslagen bebyggelseutveckling.

Vidare är det önskvärt om kommunen på ett tydligare sätt beskriver vilka de blåa vägarna är för att lättare identifiera när det är särskilt viktigt med kommunal samordning med anledning av gemensamma vattenområden. I granskningshandlingen står det Mölndalsån med flera.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Översvämning till följd av skyfall samt stigande vattennivåer

Kommunen lyfter i översiktsplanen fram betydelsen av att ta fram ett fördjupningsarbete om risker kopplat till skyfall, översvämning och skred. Länsstyrelsen ser positivt på det, men bedömer samtidigt att kommunen redan i översiktsplanen behöver utveckla dessa delar.

Översiktsplanen innehåller planeringsprinciper för klimatanpassning, men de är inte tillräckligt vägledande för att vara användbara i senare planeringsskede, utan behöver konkretiseras. Om kommunen kan ta fram ställningstaganden kring planeringsnivåer för stigande vatten och återkomsttider för skyfall underlättar det kommande planarbeten.

Kommunen kan också till exempel ange en inriktning för hur samhällsviktigt verksamhet, framkomlighet och teknisk infrastruktur ska hanteras i efterföljande planering. Att enbart hantera frågor som dessa i senare skeden kan vara för avgränsat för att få till de mest lämpliga skyddsåtgärderna.

En del av kommunens utvecklingsområden ligger inom områden med risk för översvämningar. Då översiktsplanen inte innehåller någon analys över risken för översvämning går det inte att göra någon bedömning om föreslagen markanvändning är lämplig avseende risken för översvämning.

Länsstyrelsen rekommenderar kommunen att också komplettera översiktsplanen med en lågpunktskartering och en ytavrinningskartering.

Geotekniska risker

Inom Mölndals kommun finns områden med geotekniska utmaningar, både ur grundläggningssynpunkt och ur geoteknisk säkerhetssynpunkt. Det förekommer till exempel områden med kvicklera som kräver särskild hänsyn. Det är en brist att översiktsplanen saknar information om geotekniska risker och

⁹ Se också Riksintressen ovan.

strategier för efterföljande detaljplanering och lovgivning. Det går, ur geoteknisk synpunkt, inte att bedöma lämpligheten i föreslagen mark- och vattenanvändning. Se vidare yttrande från SGI.¹⁰

Farligt gods och farlig verksamhet

Översiktsplanen lyfter fram vilka vägar som är rekommenderade transportleder för farligt gods och att kommunen alltid för en dialog med Länsstyrelsen vid all planering i anslutning till dessa. Länsstyrelsen vill i sammanhanget hänvisa till den riskpolicy som Länsstyrelsen tillämpar vid granskning och uppmanar även kommunen att tillämpa denna vid all planering. Den ger vägledning i hur marken kan användas inom 150 meter från transportled till farligt gods.

Utöver nämnda vägstråk transporteras det även farligt gods på järnväg vilket bör nämnas i översiktsplanen.

Det kan vara lämpligt att i översiktsplanen synliggöra större verksamheter som genererar transport av farligt gods då transporter till och från dessa utgör en risk för omgivningen. Även verksamheter som medför behov av skyddsavstånd till omgivande bebyggelse kan med fördel anges.

Länsstyrelsen ser gärna att översiktsplanen kompletteras med ett kartlager med transportleder för farligt gods och riskhanteringsavståndet på 150 meter intill dessa uttrit.

Risker för den byggda miljön

Kommunen ska i översiktsplanen redogöra för sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion och som är klimatrelaterade. Av översiktsplanen ska det även framgå hur dessa risker kan minska eller upphöra. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt och strategiskt kommunalt klimatanpassningsarbete. Kommunen berör frågeställningen, men kommunen behöver utveckla resonemanget samt redovisa en tydligare riskbedömning och strategier för att minska riskerna.¹¹

Buller och luftkvalitet

Kommunen ser ett behov av att ta ett större helhetsgrepp på några strategiska frågor. Ett av de områden som kommunen vill fördjupa är buller och luftkvalitet. I ett sådant fördjupningsarbete behöver kommunen beakta att offentlig service som inrymmer barn och unga, exempelvis förskolor och skolor, lokaliseras till områden/delar av områden där låga bullernivåer och låga luftföroreningshalter

¹⁰ Yttrande daterat 2022-03-03.

¹¹ Som stöd för riskbedömningen har Länsstyrelsen tagit fram publikationen [Klimatrelaterade risker i översiktsplanering](#).

förekommer.¹² Länsstyrelsen ser dock gärna redan nu att sådan hänsyn framgår av översiktsplanens planeringsprinciper för social infrastruktur.

Föreordnade områden

Översiktsplanen nämner exempel på föreordnade områden, men en redovisning av föreordnade områden saknas. De områden som är kända bör visas på karta. Detta är särskilt viktigt där kommunen föreslår en ändrad markanvändning.

Avlopp

Översiktsplanen har ett avsnitt om avloppshantering, men avsnittet bör kompletteras med en bedömning om det finns tillräcklig kapacitet i reningsverket för den planerade ökningen av bebyggelse.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter - övriga allmänna intressen

Jordbruksmark

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen lyfter betydelsen av att värna jordbruksmark. Samtidigt öppnar översiktsplanen upp för viss exploatering av jordbruksmark. Det trots att kommunen inte gör en prövning enligt reglerna i 3 kap. 4§ miljöbalken i översiktsplanen. Det innebär en osäkerhet för efterföljande planering och att kommunen måste göra en sådan prövning senare. För att översiktsplanen ska bli tydlig och ge god vägledning för efterföljande beslut är det bättre att prövningen görs redan i översiktsplaneringen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av t.f. länsöverdirektören Magnus Peterson med kulturgeografen Torbjörn Sahl som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsarkitekten och funktionschefen Andreas Lidholm deltagit. Företrädare för landsbygdsavdelningen, miljöskyddsavdelningen, naturavdelningen, samhällsavdelningen och vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Försvarsmakten, PTS, Skogsstyrelsen, SGI, Svenska Kraftnät och Trafikverket

¹² Det finns bl.a. riktvärden för bullernivåer vid skolgårdar att ta hänsyn till (se Naturvårdsverkets riktvärden NV-01534-17).

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.